

Migrační chování české populace racka černohlavého (*Larus melanocephalus*)

Migration patterns of the Czech population of the Mediterranean Gull (*Larus melanocephalus*)

Josef Chytil¹, Karel Poprach² & Marek Haluzík³

¹ ORNIS, Muzeum Komenského v Přerově, Horní nám. 7, CZ-750 11 Přerov; e-mail: chytil@prerovmuzeum.cz

² Nenakonice 500, CZ-783 76 Věrovany; e-mail: karel.poprach@tytoos.eu

³ Těšeškovové 2260, CZ-734 01 Karviná-Mizerov; e-mail: haluzik.marek@seznam.cz

Chytil J., Poprach K. & Haluzík M. 2010: Migrační chování české populace racka černohlavého (*Larus melanocephalus*). *Sylvia* 46: 107–123.

Práce shrnuje dosavadní výsledky kroužkování racka černohlavého na území České republiky. Do konce května 2009 zde bylo okroužkováno 222 jedinců (177 mláďat, 45 dospělých), z toho barevnými kroužky bylo označeno 116 mláďat a 35 dospělých ptáků. Alespoň jedno zpětné hlášení bylo získáno od 81 jedinců (36 %), u starých, barevně kroužkovaných ptáků dosáhlo toto číslo 74 %. Celkový počet zpětných hlášení je 556. Racek černohlavý je výjimečným druhem, u něhož velmi výrazná část zpětných hlášení pochází z odečtů barevně kroužkovaných ptáků. Naši ptáci opouštějí hnízdiště ke konci července, dospělci stejně jako jinde v Evropě táhnou asi o 2 týdny dříve než mláďata. Převažuje tah západním směrem na atlantské pobřeží západní Evropy. Nejvzdálenější nálezy pocházejí z Irska a jižního Portugalska. Věrnost hnízdištím je nízká. Nejvyšší počet nálezů cizích kroužkovanců pochází z Polska a Slovenska (8, resp. 4 jedinci). Byl zjištěn rozdílný tah ptáků ze stejných hnízdišť, čtyři případy dokumentují pohnízdni tah údolními velkými řek. Nejvyšší zjištěné stáří je min. 16 let a 11 měsíců.

*The study summarises ringing and recovery data obtained in the Mediterranean Gull (*Larus melanocephalus*) in the Czech Republic. Until May 2009, a total of 222 birds were ringed (177 juveniles and 45 adults). Colour rings were used in 116 of these juveniles and in 35 of the adults. At least one recovery was obtained in 81 individuals (i. e. 36%), with the figure for adults being 74%. The total number of recoveries is 556. The Mediterranean Gull is a specific species in which a very high number of recoveries comes from resightings of colour-ringed birds (here more than 95%). The Czech birds leave their breeding sites at the end of July, with adults departing about 2 weeks earlier than young birds. They head mainly westwards, i. e. to the Atlantic coast of western and southwestern Europe. The most distant recoveries come from Ireland and southern Portugal. Breeding site fidelity is low. The highest number of foreign-ringed birds recovered in the Czech Republic comes from Poland (8) and Slovakia (4). We found different migration routes and wintering areas for birds from the same breeding site. Four cases document that migration routes of the Mediterranean Gull follow the valleys of large rivers. The oldest bird recovered was at least 16 years and 11 months old.*

Keywords: colour rings, Czech Republic, migration, movements, ringing recoveries

ÚVOD

Racek černohlavý je ojedinělým druhem ptáka v evropském a zřejmě i celosvětovém kontextu. Rozsah a rychlost expanze jeho areálu je nebývalá, stejně jako je nebývalá dokumentace této expanze i výsledky získané především na základě rozsáhlého barevného kroužkování. Druh je výjimečný i rozsahem barevného kroužkování, počtem zpětných hlášení získaných odečty těchto kroužků i poskytováním zpětných hlášení těm, kteří barevné kroužky odečetli. Bezprostřední zpětná vazba je zřejmě důvodem, proč se tolik lidí věnuje sledování a odečítání barevných kroužků racka černohlavého. Kroužkování barevnými kroužky se v posledních letech rozšířilo i na původní hnízdiště tohoto druhu, do jeho černomořských kolonií na Ukrajině, stejně jako na hnízdiště v Turecku (Flamant et al. 2003).

Tato práce navazuje na dvě předchozí publikace týkající se racka černohlavého v ČR. V první z nich (Poprach et al. 2006) bylo shrnuto postupné rozšiřování areálu racka černohlavého v Evropě, jeho současné rozšíření a odhady velikosti populace, přičemž detailní pozornost byla věnována výskytu v ČR. Druhá práce (Poprach et al. 2007) se zabývala nidobiologií. Tento příspěvek, poslední v sérii, se zabývá zpracováním kroužkovacích dat racků černohlavých hnízdících nebo zastížených na území ČR. Kroužkovací data racka černohlavého byla sice zpracována již dříve (Cepák et al. 2008), vzhledem k omezenému prostoru však v této publikaci řada zajímavých údajů chybí. Zmíněná publikace navíc zpracovává jen data do konce roku 2002. Od té doby bylo získáno dalších nejméně 300 zpětných hlášení (přesněji: odečtů; viz kapitola Materiál a metodika) našich racků černohlavých.

Intenzivní sledování racka černohlavé-

ho na hnízdištích s sebou přineslo množství zajímavých informací týkajících se biologie druhu, často již získaných v průběhu osídlování lokalit (Flegg & Cox 1975, Hume 1976, Taverner 1976, Svetlík & Áč 1997), zajímavostí z hnízdění (např. Yessou et al. 1994), pozorování nezvykle vybarvených jedinců (např. Paterson 1985, Edgeller 1996), potravního chování (Sterbetz 1984, Hoogendoorn 1995, Poot 2003). Postupně byly také zpracovávány první výsledky kroužkování (např. Milbled & Apchain 1978, Boldreghini & Santolini 1990, Meininger 1991, Varga et al. 1996), někdy i jen na regionální úrovni (např. Gergelj et al. 2005, Poot & Flamant 2006), případně v rámci větších kompendií (Spina & Volponi 2008). Počátek používání barevných kroužků u racků černohlavých se datuje do roku 1990 (Holandsko, Itálie), resp. 1991 (Francie) a 1992 (Belgie). První barevné kroužkování racci černohlaví ve střední Evropě byli označeni v Maďarsku (1994 – vše Meininger 1998). Získaná data mj. potvrzují tezi o průtahu údolními velkými řek (Varga et al. 1996). V současné době je každoročně kroužkováno v Evropě několik set racků černohlavých, s proměnlivou intenzitou. Na území ČR byli první racci černohlaví okroužkováni v roce 1991, první označení barevnými kroužky proběhlo v roce 1998, obojí na střední nádrži Vodního díla Nové Mlýny na jižní Moravě.

Podstatným zlomem v dalším výzkumu, především sledování migrací, bylo setkání koordinátorů barevného značení racků černohlavých ve francouzském Le Portel, na bretaňském pobřeží, v roce 1998 (Meininger et al. 1999). Došlo zde ke sjednocení metodiky kroužkování, hlášení výsledků, koordinaci aktivit, byla také přednesena řada dosavadních výsledků (včetně poznatků z Česka a Slovenska – Chytil 1999). Na tuto konferenci navázala v podobném duchu vedená další, tento-

kráte na katalánském pobřeží Španělska v Cambrils v březnu 2007. Ve většině zemí, kde racek černohlavý hnízdí, pracují koordinátoři zodpovědní za zasilání údajů týkajících se nahlášeného odečtu kroužku.

Na přelomu let 2008/2009 bylo evidováno již přes 120 000 zpětných hlášení racka černohlavého, dokumentujících přesuny v rámci celého areálu (R. Flamant in litt.). Současná populace druhu se podle údajů Wetlands International (2006) pohybuje mezi 120 000–320 000 páry. R. Flamant (in litt.) ale tyto údaje považuje na základě počtu zimujících ptáků za nadhodnocené. Faktem je velká fluktuace početnosti v jádrových hnízdištích na severním pobřeží Černého moře (Ardamatskaya 1999).

Dosavadní výsledky kroužkování racka černohlavého ve střední Evropě ukazují na hlavní směry tahu mladých i starých ptáků západním směrem, především na atlantské pobřeží Francie. Odtud ptáci pokračují buď směrem jižním, na Pyrenejský poloostrov, nebo na vhodné lokality v Anglii, část ptáků ale zůstává zimovat na místech letních shromaždišť. Na rozdíl od naší a polské populace táhnou jižněji hnízdící ptáci (Slovensko, Maďarsko) také směrem na Apeninský poloostrov.

MATERIÁL A METODIKA

Pro zpracování výsledků byla využita databáze Kroužkovací stanice Národního muzea. Protože u racka černohlavého většina kroužkovacích výsledků pochází z odečtů barevných kroužků, byla dále použita všechna data z databáze J. Ch. (národní koordinátor barevného značení racka černohlavého), a to až k 30. 5. 2009. V ČR bylo v období 1991–2008 okroužkováno celkem 222 jedinců racka černohlavého, z toho

177 mláďat a 45 dospělých ptáků. Z tohoto počtu bylo barevně okroužkováno 116 mláďat a 35 dospělých ptáků (viz tab. 1).

Pod „zpětným hlášením“ zde rozumíme pozorování jedince na témže území v nepřetržitém časovém intervalu; může jít tedy ve skutečnosti i o řadu hlášení z téže lokality i od různých pozorovatelů, a to i v řadu mnoha týdnů. Počet zde uváděných „zpětných hlášení“ se tedy nekryje s celkovými počty hlášení – (rozuměj pozorování) téhož jedince na stejné lokalitě v jednom časovém intervalu. Celkový počet jednotlivých hlášení, která byla využita v této práci, je 556, přičemž 380 pochází z Francie, 81 z Velké Británie, 25 z Belgie, 23 z Polska, 11 z Portugalska, 10 ze Španělska, 7 z Německa, 6 z Irska, 5 z Maďarska, 3 z Nizozemska, 2 ze Švýcarska, 2 ze Srbska a po jednom ze Slovenska a Rakouska.

Všichni naši kroužkovaní ptáci pocházejí (kromě červeného 23E, ryb. Domin, České Budějovice, 49°00' N 14°26' E) z jediných tří pravidelných hnízdišť v Česku: střední nádrže Vodního díla Nové Mlýny (okr. Břeclav, 48°52' N 16°39' E; dále uváděno jako VDNM), z Chomoutova (okr. Olomouc, 49°40' N 17°14' E) a rybníků na Karvinsku (49°52' N 18°30'; dále uváděno jako Karviná). Blíže viz Poprach et al. (2006).

Do zpracování byla zařazena všechna data týkající se ptáků jak u nás kroužkovaných, tak ptáků kroužkovaných v zahraničí a u nás později kontrolovaných. V případě barevně kroužkovaných racků byla hlášení brána automaticky jako hlášení odečtu barevného kroužku.

Odečty hnízdících ptáků byly v našich podmínkách prováděny víceméně náhodně, nejvíce pozornosti jim bylo věnováno v Karvině (včetně odchytů těchto ptáků – celkem 41), v Chomoutově šlo především o odečty dalekohledem, totéž se týká situace na VDNM. Data ze zahra-

ničí byla získávána z velké části odečty barevně kroužkovaných jedinců na tahových cestách a zimovištích, z menší části odchty, resp. odečty barevných kroužků na hnízdištích. Sledování barevně značených racků černohlavých je na atlantickém pobřeží západní Evropy na všech typech lokalit velmi rozšířenou a organizovanou aktivitou.

V následujícím textu jsou ptáci kroužkování českými kroužky uváděni pod symboly EX, resp. E pouze v případě absence barevného značení; u barevně značených ptáků je uváděn pouze kód barevného značení. Pokud není uvedeno jinak, vždy se jedná o červený kroužek (řady 81A - 92A, 7E1 - 8E9, 01E - 50E a všechny kroužky s kódem ZR+písmeno+číslice). Mláďe na hnízdě je značeno jako pull., tohoroční pták jako juv.

Data byla záměrně, z důvodu možnosti srovnání, zpracována stejným způsobem, který byl použit v Atlase migrace ptáků ČR a SR (Cepák et al. 2008).

Dokumentační fotografie k článku je možno nalézt na adrese: www.birdlife.cz/sylvia.html

VÝSLEDKY

Z celkem 222 kroužkovaných jedinců racka černohlavého (177 mláďat, 45 dospělých) bylo získáno alespoň jedno hlášení od 81 jedinců (tj. 36 %). Z celkového počtu 151 barevně kroužkovaných

jedinců (116 mláďat, 35 dospělých) bylo získáno alespoň jedno hlášení od 69 jedinců (tj. 46 %). Z toho bylo 43 mláďat (tj. 37 %) a od 26 dospělých (tj. 74 %) - blíže viz tab. 1. U jedinců označených pouze kovovými kroužky byla zpětná hlášení získána od 7 mláďat (tj. 11 % z celkového počtu kroužkovaných) a 5 dospělých ptáků (tj. 50 % z celkového počtu kroužkovaných). Zpětná hlášení byla získána z celkem 14 evropských států, převážně západní Evropy (viz obr. 1-8).

Racek černohlavý je výjimečným druhem mj. i pro způsob získání zpětných hlášení. Více než 95 % jich pochází z odečtů barevných kroužků, zbytek tvoří až na nepatrné výjimky odečty hliníkových kroužků, případně odchty na hnízdech. V databázi českých kroužkovačů jsou tyto výjimky pouze dvě. Jedinec 91A, kroužkovaný jako pull. 30. 6. 1998 na VDNM, byl uloven po necelých 5 měsících (5. 11. 1998) v ústí řeky Rhôny ve Francii. Jedná se zatím o jediného uloveného racka černohlavého. Další zajímavý případ je jedinec EX 35051, kroužkovaný 15. 5. 2000 jako dospělý na hnízdišti na Karvinsku, který byl nalezen poraněný/nemocný 13. 7. 2001 u Almady v západním Portugalsku.

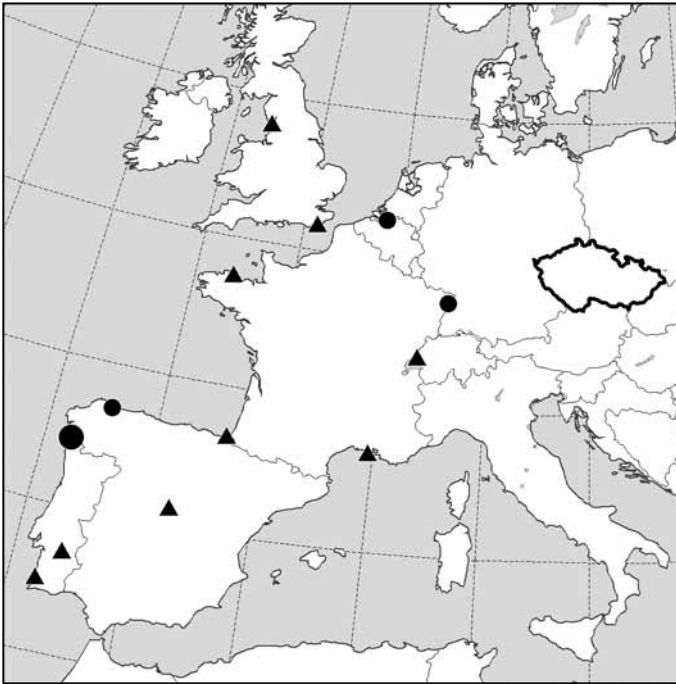
Tah mláďat

Mláďata v prvním roce života (obr. 1) táhnou v široké frontě směrem na západ až jihozápad, k odletu od nás dochází na konci července. Na druhé straně existuje

Tab. 1. Počty kroužkovaných jedinců racka černohlavého pouze kovovými kroužky (Al), počty jedinců kroužkovaných barevnými kroužky a počty získaných zpětných hlášení.

Table 1. Numbers of Mediterranean Gulls ringed with metal rings only (Al), numbers of individuals marked with colour rings (colour) and numbers of recoveries.

	kroužkovaní ptáci / <i>ringed birds</i>			zpětná hlášení / <i>recoveries</i>			
	pull.	ad.	celkem / <i>total</i>	pull.	%	ad.	%
Al	61	10	71	7	11	5	50
barevné / <i>colour</i>	116	35	151	43	37	26	74
celkem / <i>total</i>	177	45	222	50	28	31	69

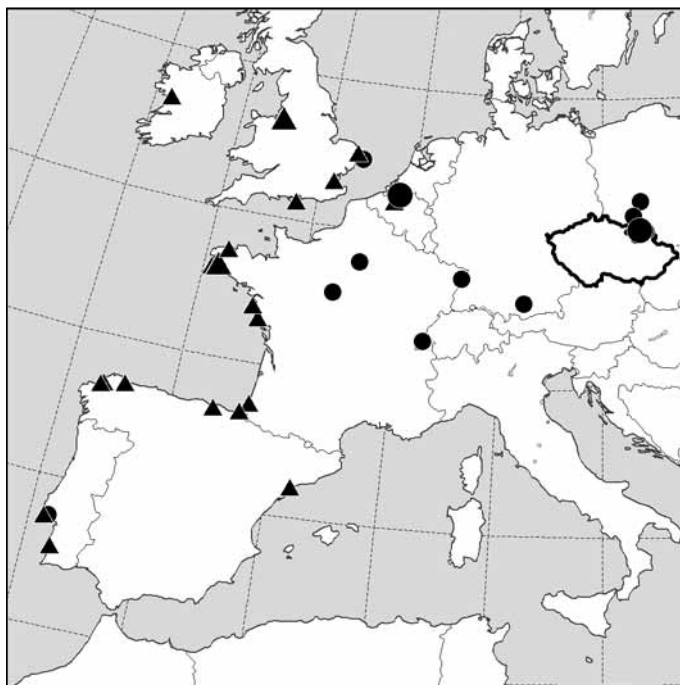

Obr. 1. Nálezů našich pullů za přímého tahu na podzim a v zimě (VII–II) a jedinců ve druhém roce života na jarním tahu (III–IV) a v hnízdním období (V–VI). Kroužek – výskyt v hnízdní době, trojúhelník – mimohnízdni výskyt; větší velikost symbolu – více než tři pozorování.

Fig. 1. Locations in subsequent months in autumn and winter (July–February) and in the second year during spring migration (March–April) and in the breeding season (May–June) of specimens ringed as pulli. Circle – breeding occurrence, triangle – occurrence outside the breeding season; larger symbol – more than three records available.

více údajů o výskytu tohoročních ptáků u nás ještě v srpnu (Tovačov 30. 8. 2008 2 ex., 31. 8. 2008 1 ex.), září (Tovačov 20. 9. 2007 5 ex.), říjnu (Tovačov 5. 10. 2006 2 ex., 14. 10. 2007 1 ex. – vše Šírek in litt.). Výjimečná jsou dvě pozorování z listopadu z těže lokality: 1. a 9. 11. 2008 vždy 1 juv. ex.). Mladí ptáci táhnou zřejmě velmi rychle, již na konci července mohou být od hnízdišť několik set km. V následujícím letním období zůstávají buď v širším okolí zimovišť (většina případů), případně táhnou zřejmě se starými ptáky na hnízdiště (např. 85A, kroužkovaný na VDNM 12. 6. 1998, kontrolovaný 9. 5. 1999 na hnízdišti Gamsheim na hranicích Francie a Německa). Výjimečné je dlouhé setrvání na vnitrozemském zimovišti (ZRL2, kroužkovaný u Karviné 27. 5. 2006, kontrolovaný vícekrát u Madridu mezi 9. 11. 2006 a 1. 4. 2007). Dvě naše mláďata (90A a 92A) ze stejného hnízdiště (VDNM 1998) trávila následující léto 1999 na severozápadním pobřeží Španělska. Získané výsledky rozšiřují naše znalosti o místech zimování v jihozápadní Evropě, nezvyklý je výsledek dlouhodobého setrvání na vnitrozemském zimovišti – pravidlem je u racka černoohlavého zimování na pobřeží.

Obrázek výskytu našich mláďat v pozdějších letech (obr. 2) je podobný údajům z přímého tahu, přibyl výskyt ve větších vzdálenostech (ZRH9, kroužkovaný 25. 5. 2004 Chomoutov, kontrolovaný 23. 11. 2004 na jihozápadním pobře-

Obr. 2. Nálezy našich pulli v následujících letech v mimohnízdní době (VII–IV) a na hnízdištích (V–VI). Vysvětlivky jako u obr. 1.

Fig. 2. Locations after two years in the non-breeding (July–April) and breeding season (May–June) of specimens ringed as pulli. For explanations see Fig. 1.

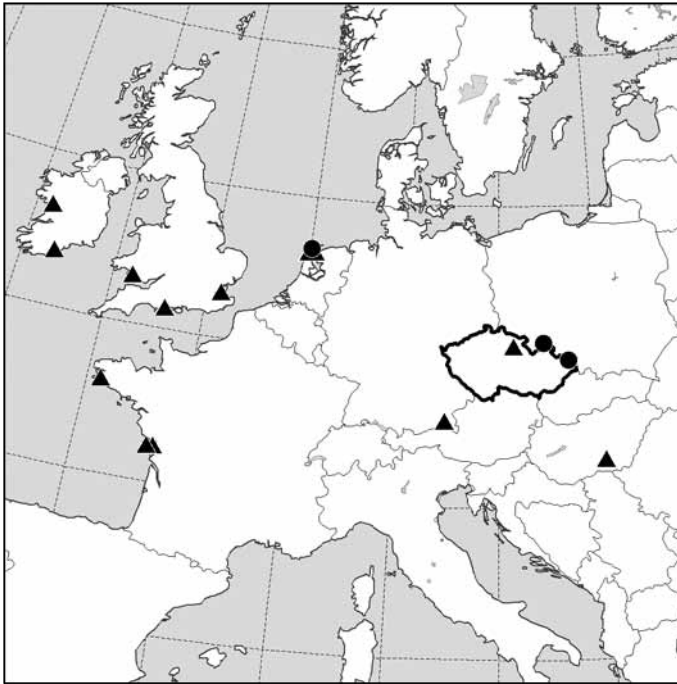
ží Portugalska v Zambujeira do Mar). Zajímavý případ disperze vykazují dvě mláďata z různých hnízd kroužkovaná v roce 1998 na VDNM (12. 6. – 84A, resp. 30. 6. – 92A), hnízdící spolu v páru na Hoge Moaey u Antverp (29. 5. 2000). Podobným případem disperze našich mláďat západním směrem je i publikované hnízdění jedince (mláďe z VDNM z roku 1998) společně se stejně starým partnerem původem z Gabčíkova na hranicích Německa a Francie v roce 2000 (Chytil 2000). Ve srovnání s publikací Cepák et al. (2008) podstatně přibýlo údajů z hnízdišť v jižním Polsku – viz dále.

Tah dospělých ptáků

V přímém tahu (obr. 3) chybějí ve srovnání s mláďaty výskyty v největších vzdálenostech (jižní část Pyrenejského

poloostrova), nejvzdálenější nález je ze západního pobřeží Irska (33E, kroužkovaný 11. 5. 2001 u Karviné, kontrolovaný v Galway 4. 1. 2002) a jižního pobřeží Irska (Cuskinny 17. 2. 2002).

U dospělých ptáků zastížených v pozdějších letech (obr. 4) je výrazným rozdílem oproti výše zmíněným kategoriím téměř úplná absence pozorování na Pyrenejském poloostrově, naopak vyšší počet pozorování v jižní Anglii. Dalším nápadným rysem je přesun na hnízdiště jihovýchodním směrem (Slovensko, Maďarsko), na sever do Polska a západ do Francie a Belgie. Nejvzdálenější nálezy: 33E zmíněný v předchozím odstavci kontrolovaný (znovu) 30. 7. 2004 na lokalitě Galway, naopak 31E kontrolovaný 13. 7. 2001 na pobřeží středního Portugalska (Almada). Dokladem rozdílného tahu našich ptáků ze společného

Obr. 3. Nálezy našich hnízdících dospělých ptáků za přímého tahu na podzim a v zimě (VII–II) a jedinců ve druhém roce na jarním tahu (III–IV) a v hnízdícím období (V–VI).

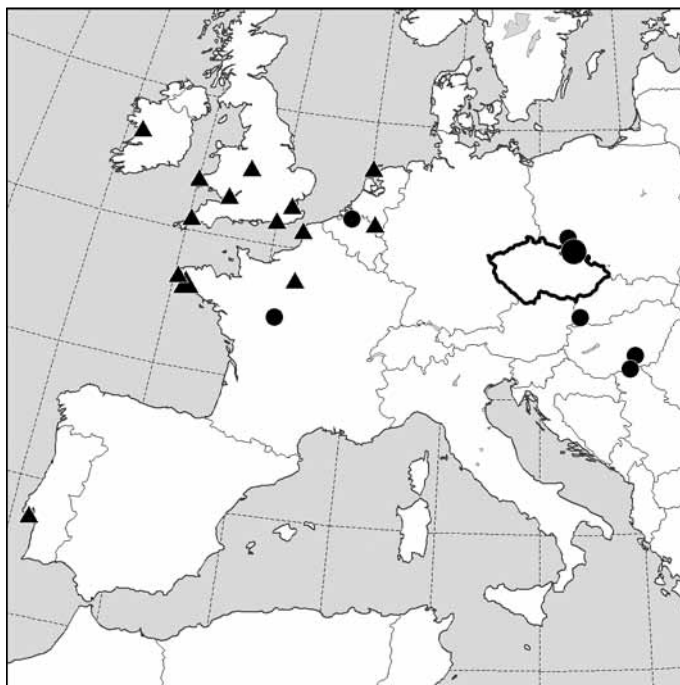
Fig. 3. Locations in subsequent months in autumn and winter (July–February) and in the second year during spring migration (March–April) and in the breeding season (May–June) of birds ringed as breeding adults.

hnízdíště jsou ad. samci ZRJ2 a ZRJ3, kroužkování 15. 5. 2005 na Karvinsku: ZRJ2 byl kontrolován 25. 7. 2005 v Blackpill (Swansea, Anglie), zatímco ZRJ3 24. 10. 2005 na jezeře Chiemsee v Bavorsku. V případě ZRJ2 se dokonce jedná o rozdílný tah rodičovského páru: samice z páru ZRJ0 byla kontrolována 22.–30. 7. 2005 v Port d'Antifer (Seine-Maritime, Francie).

Průběh a charakter tahu

Velká část našich racků černohlavých mizí ze svých hnízdíšť ještě v průběhu července, řada z nich je koncem července odečtena na atlantském pobřeží západní Evropy. Někteří z tohoto ročníků ptáků se ale zdrží až do podzimu: více jedinců je hlášeno ještě ze srpna (výjimečné pozorování 5 juv. ptáků u Žďáru

nad Sázavou 29. 8. 2007; viz <http://www.birdlife.cz>), z října jsou mimo výše uvedená pozorování údaje z Žehuňského a Horusického rybníka. Nejpozdějším údajem je pozorování 1 ad. ex. 13. 11. 2005 v Tovačově. Zcela výjimečné jsou dva údaje o možném přezimování, případně extrémně raném přiletu: pozorování jednoletého ptáka 5. 2. 1995 na Labi v Hradci Králové (Vavřík 1996) a našeho kroužkování (ZRK8; Karviná 7. 5. 2006, kroužkován jako ad. ex. na hnízdíšti) na Labi u Pardubic 26. 2. 2007 (R. Hampl in litt.; viz foto 1). Spíše než o zimování se jedná o brzký přilet na hnízdíště, jak nasvědčuje řada údajů o únorových přiletech z Holandska, Belgie, Anglie a Irska. Čtyři naše případy potvrzují tezi o tahu údolními velkými řekami vnitrozemím Evropy (Varga 1996). 1) ZRH0 kroužko-

Obr. 4. Nálezy našich hnízdících dospělých ptáků v následujících letech v mimohnízdní době (VII–IV) a na hnízdištích (V–VI).

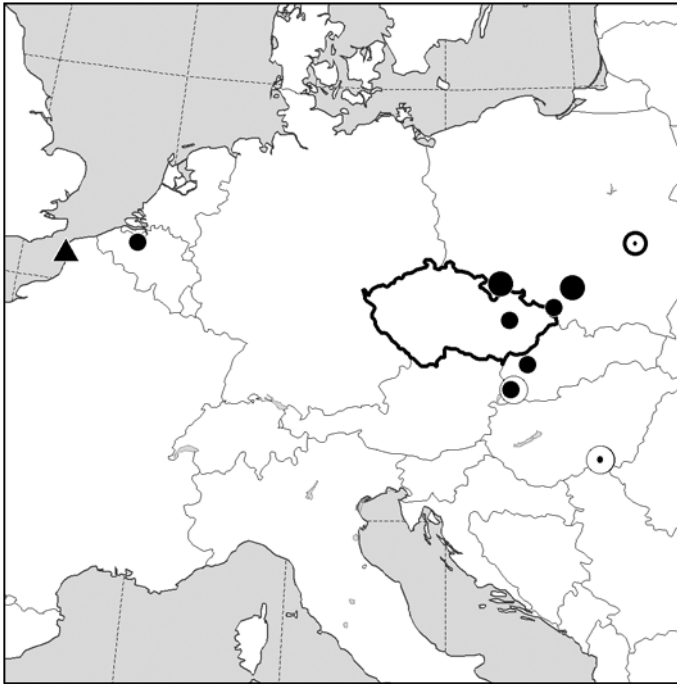
Fig. 4. Locations after two years in the non-breeding (July–April) and breeding season (May–June) of birds ringed as breeding adults.

vaný 25. 5. 2004 jako juv. v Chomoutově byl pozorován 16. 8. 2004 v údolí Rýna u Yverdonu, Švýcarsko – obr. 1; 2) E 282440 kroužkovaný 11. 6. 1997 jako juv. na VDNM byl pozorován 8. 7. 1998 v údolí Rýna u Rolle ve Švýcarsku – obr. 2; 3) Gdaňsk FN 10020, kroužkovaný 1. 5. 2007 jako hnízdící u Wrocławu byl na zpětném tahu kontrolován 16. 4. 2009 v údolí Dunaje u Baumgartenu ve východním Rakousku, o necelý měsíc později (11. 5. 2009) hnízdil na VDNM – obr. 5; 4) ZRL8 kroužkovaný 13. 5. 2007 u Karviné jako hnízdící pták byl zjištěn v březnu 2009 ve střední části Francie u Tours na Loiře – obr. 4.

Ptáci zastizení na hnízdištích v ČR

První údaj o kroužkovaném racku černohlavém pochází z údolní nádrže Rozkoš u České Skalice, kde byl 25. 5. 1996

odečten zelený kroužek J92. Pták byl kroužkovaný 24. 2. 1996 na zimovišti v Le Portel. Další tři odečty (zelené J 11, J 15 a R 236) ptáků pocházejících ze stejného zimoviště byly zaznamenány na hnízdišti VDNM po 3, 4 a 7 letech. V osmi případech u nás hnízdili ptáci kroužkovaní na hnízdištích v Polsku (až na jedinou výjimku šlo o staré ptáky), čtyři z hnízdišť na Slovensku (opět jediné mládě a 3 ad. ptáci), dvakrát ptáci z Maďarska (oba kroužkovaní jako pull. na hnízdech) a v jednom případě ad. pták z Belgie (Bruxelles 5T74602 – obr. 8). V roce 2009 byl na VDNM zjištěn další pták s belgickým kroužkem (11. 5. 2009 kontrolován ad. samec R02S), který byl ještě 14. 4. 2009 na hnízdišti Zwijndrecht v Belgii. V tomto případě mohlo jít i o pozdní průtah. Na hnízdech u nás bylo chyceno celkem 15 kroužkovaných ptáků,

Obr. 5. Místa kroužkování racků černohlavých zastižených na našem území v hnízdní době (V–VI). Prázdná kolečka – ptáci kroužkování jako pulli.

Fig. 5. Ringing locations of foreign-ringed specimens present in the Czech Republic during the breeding season (May–June). Open circles – birds ringed as pulli.

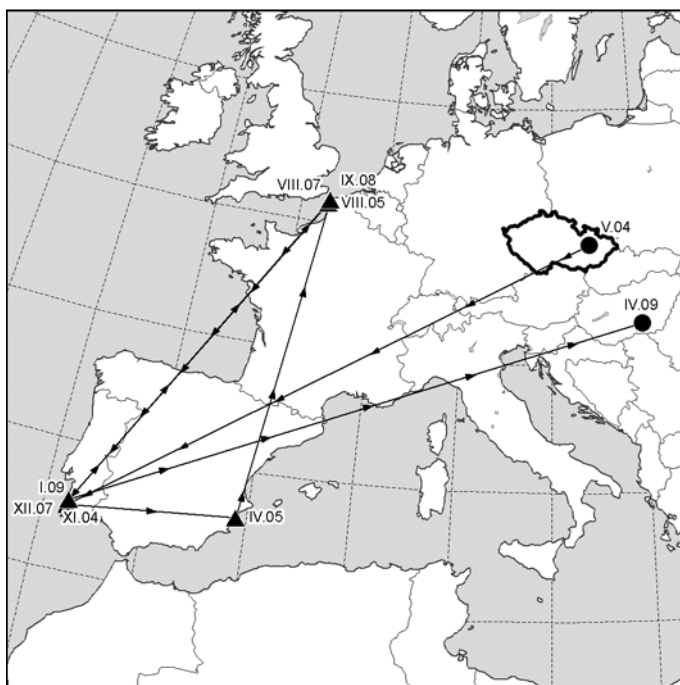
z toho 10 s českými kroužky, dva se slovenskými a po jednom kroužkovanci z Polska, Maďarska a Belgie – vše viz obr. 5. Podstatná část těchto kontrolních odchytů byla uskutečněna na karvinských rybnících, zbytek v Chomoutově.

Věrnost hnízdišti

U racka černohlavého je běžná změna hnízdišť v jednotlivých letech, existují ale i případy věrnosti hnízdišti: 28E kroužkováný jako mládě v Karvině 3. 6. 2000 hnízdil v roce 2006 v jižním Polsku, v roce 2007 ale hnízdil na Karvinsku. Jedinci EX 35053, EX 35054 a Budapest 367653 hnízdili na Karvinsku v květnu 2000 i 2001.

Přesunů mezi hnízdišti je daleko více. Např. postupný přesun na severozápad – jedinec s kroužkem Bratislava H 6532, kroužkováný jako adultní na Gabčíkovu

2004, v roce 2005 hnízdil na Karvinsku (přidán ZRJ5) a následující rok v jižním Polsku. Rozdílné přesídlení ad. ptáků ze stejného hnízdiště dokumentují ZRF5 a ZRF6, oba hnízdící v roce 2004 v Chomoutově. ZRF5 hnízdil následující rok v jižním Maďarsku, zatímco ZRF6 v letech 2006 a 2007 v Belgii. Rozdílné usídlení mladých ptáků se týká sourozenců 7E8 a 7E9 (juv. ptáci z VDNM 2001). První z nich trávil celý podzim 2002 a zimu 2002/2003 na různých místech východního pobřeží Anglie (a zůstal zde i hnízdit), 7E9 hnízdil v roce 2002 u durynského Altenburgu ve východním Německu. Extrémní případ přesunu představuje ZRH3: v roce 2004 hnízdil v Chomoutově, 3. 4. 2006 byl zjištěn na hnízdišti na jezeře Palič u Subotice (Vojvodina, Srbsko) a 14. 4. 2007 na hnízdišti v Tömörkeny (Csongrád, Maďarsko).

Obr. 6. Místa pozorování jedince ZRH9.

Fig. 6. Resighting locations of the ZRH9 individual.

Naši ptáci byli nejčastěji zjištěni jako hnízdící v Polsku (8× ad. ptáci, 6× juv. ptáci), Belgii (2× ad. ptáci, 8× juv. ptáci), dále v Maďarsku (3× ad. ptáci), Srbsku (1× ad. pták), Slovensku (1× ad. pták), Francii (2× juv. pták), Německu (2× juv. pták), Anglii (1× juv. pták). Počet získaných dokladů o přesunu zatím nedovoluje významnější statistické zhodnocení, je ale zřejmé, že přesuny mezi hnízdišti jsou u racka černohlavého výrazným rysem migračního chování. Viz obr. 2 a 4.

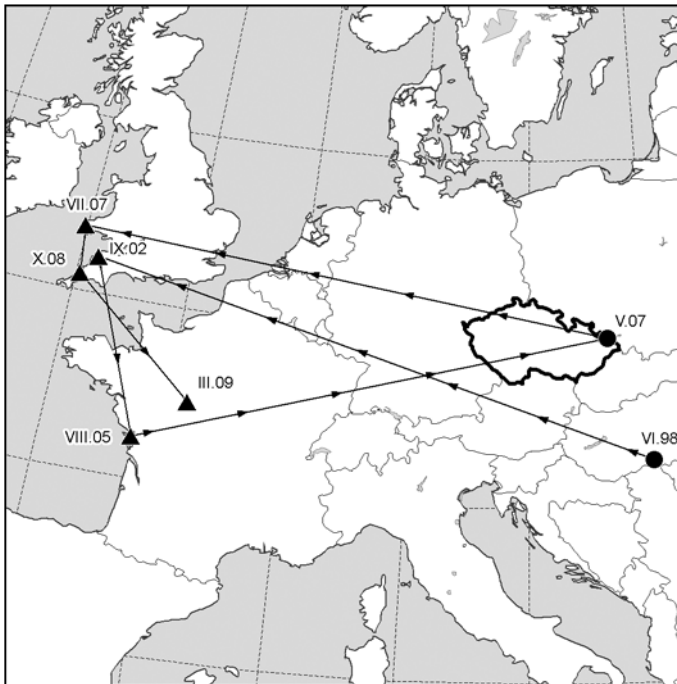
Společná zimoviště

Daleko nejznámějším zimovištěm je pláž Le Portel na bretaňském pobřeží Francie, kde se také uskutečnilo první symposium věnované racku černohlavému (viz výše). Již první dva kroužkovanci z území ČR (E 273595; VDNM 17. 6. 1996 a E 282433; VDNM 5. 6. 1997) byli kontrolováni na této lokalitě (R. Flamant in litt.).

Na této lokalitě bylo kontrolováno 7 našich ptáků, dalších 15 pak na blízkých lokalitách atlantského pobřeží Francie (viz obr. 1–4). Na výše zmíněné lokalitě Port d'Antifer byla v zimě 2005/2006 kontrolována 2 mláďata (ZRK1 a ZRK5 – z různých hnízd) a ad. samice ZRJ0, všichni kroužkování na hnízdišti na Karvinsku v roce 2005. V Southend-on-Sea na východním pobřeží Anglie byli kontrolováni ve stejný den (11. 3. 2001) dva ad. ptáci kroužkování 18. 5. 2000 na hnízdišti na Karvinsku. Opakované využívání zimoviště dosvědčuje ZRH9, kroužkováný jako mládě v Chomoutově v roce 2004, který byl opakovaně odečten v jižním Portugalsku v listopadu 2004, prosinci 2007 a lednu 2009 (viz obr. 6).

Letní shromaždiště

Opakované využívání letního shromaždiště je typickým prvkem migračního

Obr. 7. Místa pozorování jedince ZRL8.

Fig. 7. Resighting locations of the ZRL8 individual.

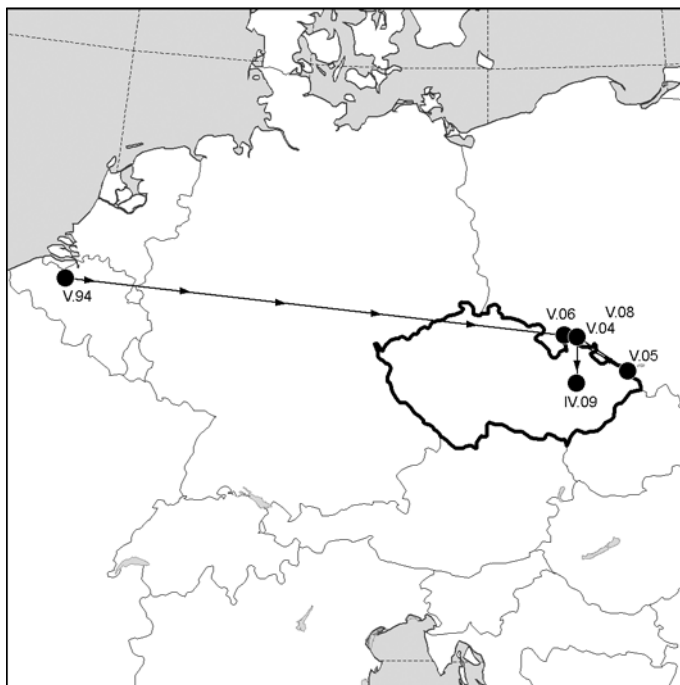
chování racka černohlavého. Např. ZRF6, hnízdící v roce 2004 v Chomoutově, byl pravidelně pozorován vždy v červenci 2004–2007 v Le Portel; mezitím vyhnízdil v letech 2006 a 2007 v Zandvlietsluis v Belgii. Původně maďarský pták 3A6, kroužkovaný 23. 6. 1998 u Szegedu v jižním Maďarsku, byl v jihozápadní Anglii v srpnu 2001, červenci – září 2002, červenci 2003, srpnu 2005. Na hnízdišti Skučák u Karviné mu byl 13. 5. 2007 přidán červený ZRL8, hned v červenci 2007 byl opět zjištěn v Anglii, v březnu 2009 potom ve střední části Francie u Tours na Loire – obr. 7.

Pokusu o hnízdění ve 2. roce života nasvědčují pozorování jedince ZRL6, kroužkovaného jako mládě v Karviné v roce 2006. Tento pták byl překroužkovaný na kolonii v Belgii (12. 4. 2007), následně byl kontrolován při inkubaci snůšky 20. 5. 2007 v polském Bukowu.

Z dalšího pozorování lze usuzovat, že hnízdění nebylo úspěšné, protože již 23. 6. 2007 byl pozorován na atlantském pobřeží Francie.

Rekordy a zajímavosti

Nejvzdálenější a nejstarší nález: Nové pozorování jedince EX 35051 (kroužkovaný v Karviné, ad. pták v roce 2000, pozorovaný u Zambujeira do Mar v jižním Portugalsku v roce 2004) představuje téměř stejnou vzdálenost (2 472 km), jakou je prozatím náš nejvzdálenější nález (2 507 km; Cepák et al. 2008). Rovněž nález, týkající se jedince ZRH9, kroužkovaného v Chomoutově v roce 2004 a hlášeného 9. 1. 2009 z Vila Nova de Milfontes v jižním Portugalsku, představuje podobnou vzdálenost (2 456 km) jako výše udávaný údaj (Cepák et al. l. c.). Nejstarší racek černohlavý zjištěný na území ČR výrazně přesahuje údaj

Obr. 8. Místa pozorování jedince ZRJ8.

Fig. 8. Resighting locations of the ZRH9 individual.

v migračním atlase (7 let 1 měsíc) i ve Fauně ČR - (15 let; Hudec & Štastný 2005). Jedinec s kroužkem Bruxelles 5T74602, nosící od roku 2005 (hnízdění v Karvině) „náš“ červený ZRJ8 (viz obr. 8), byl 28. 4. 2009 odečten na hnízdišti v Chomoutově. Vzhledem k tomu, že na svém belgickém hnízdišti v Zele-Heikant byl 29. 5. 1994 kroužkovan jako +2K pták, v době odečtu měl nejméně 16 let a 11 měsíců. Zajímavé přesuny: a) obr. 6: ZRH9, mládě kroužkované 25. 5. 2004 v Chomoutově, tento jedinec byl již první zimu na Pyrenejském poloostrově, kde zůstal zřejmě i přes léto (duben 2005 - Salinas de Santa Pola, Alicante, Španělsko); v pozdním létě 2005 byl pozorován na shromaždišti na francouzském pobřeží kanálu La Manche. Na stejném místě byl v srpnu 2007, následující zimu trávil opět v Portugalsku, v září 2008 byl opět na stejném místě (Wissant) na francouzském pobřeží kanálu La

Manche. Následující zimu 2008/2009 trávil opět v jižním Portugalsku, v dubnu 2009 byl odečten na hnízdišti na rybnících u Csaj-tó (Tömörkény, Csongrád) v jižním Maďarsku. b) obr. 8: jedinec s kroužkem Bruxelles 5T74602 (viz výše) byl kontrolován na hnízdištích na nádrži Nyski u Opole v jižním Polsku (2004; přidán červený 2P5), na rybníce Mělčina u Karvině v roce 2005 (červený 2P5 ztracen, proto k hliníkovému kroužku přidán ZRJ8), na nádrži Paczowski u Wroclawi v jižním Polsku (2006), opět na nádrži Nyski v roce 2008 a v Chomoutově v roce 2009.

DISKUSE

Racek černohlavý je v ČR přísně tažným druhem, opouštějícím hnízdiště brzy po ukončení hnízdění. Celkové zhodnocení tahu našich ptáků je relativně jednoduché, je zde ale řada (i protikladných)

výjimek. Lze říci, že naši ptáci táhnou po vyhníždění západním směrem na pobřeží Atlantského oceánu, kde se část z nich zdrží po celou zimu zhruba v našich zeměpisných šířkách (severní pobřeží Francie, jihozápadní pobřeží Anglie), část z nich potom táhne dál jižním směrem až na atlantské pobřeží Pyrenejského poloostrova. Zajímavým výsledkem je absence pozorování starších ptáků v nejjihnější části Pyrenejského poloostrova – tento fakt může být způsoben dřívějším používáním poměrně nekvalitních barevných kroužků, které byly postupně zcela obroušeny nebo rozlámány (konkrétně byly hlášeny 4 rozlomené barevné kroužky).

Početnost zpětných hlášení je výjimečná, celkově dosahuje u nás k 1/3 kroužkovaných ptáků, což je zcela výjimečný údaj; podobného zastoupení dosahuje v evropských poměrech zřejmě pouze labuť velká (u nás necelých 59 % – viz Cepák et al. 2008). V nejlépe prokroužkované populaci v Holandsku a Belgii dosahuje u mláďat procento zpětných hlášení 65 % a u dospělých jedinců neuvěřitelných 91 % (R. Flamant in litt.). Není divu, vždyť někteří jedinci mohou být odečtení až 284× (holandský bílý 38C, později 5HK).

V prvé řadě je u otázky migračního chování racka černohlavého otázkou věrohodnost údajů. Ne jejich pravdivost, ale vypovídací schopnost: jak je na jedné straně obrovskou předností vysoký počet zpětných hlášení, tak je jejich (velkým?) omezením to, že pocházejí z několika málo míst, kde se soustřeďuje úsilí o odečty barevně kroužkovaných racků. O intenzitě odečítání svědčí např. dva následující údaje: Peter Meininger z Holandska má na svém kontě přes 50 000 odečtů, Camille Duponcheel z Francie za 4 dny na pláži Le Portel odečetl 1 043 racků černohlavých. Počty zpětných hlášení z jednotlivých zemí ale

podle našeho názoru vypovídají o tom, že přinejmenším do určité míry zde ovlivnění z hlediska různé intenzity odečítání na různých lokalitách je: zarážející je například nepoměr mezi počtem zpětných hlášení z Belgie (kde pracuje velmi agilní R. Flamant) a blízkého Nizozemí, odkud jsou jen tři hlášení. Velice málo toho pořád víme například o tom, kudy vlastně racci černohlaví na svá zimoviště táhnou (čtyři naše a více zahraničních případů podporují tezi o tahu údolními velkými řek – viz Varga et al. 1996, Wernham et al. 2002). Na druhé straně je pravdou, že podstatná část byt i jen potenciálních zimovišť a hnízdišť je alespoň častěji kontrolována, i když s různou intenzitou. Ta souvisí také s dostupností hnízdišť: v našich podmínkách je daleko jednodušší fyzicky kontrolovat karvinská hnízdiště než VDNM. O tom svědčí jak řada odchytů a odečtů cizích jedinců z Karvinska, tak i poslední pozorování z VDNM: 11. 5. 2009 zde byly odečteny belgický, francouzský, polský a 2 naše barevné kroužky, navíc 3 jedinci měli pouze hliníkové kroužky (neodečteny). To svědčí jak o velké prokroužkovanosti západoevropské populace, tak i o stále nedostatečné kontrole na našich hnízdištích.

Úplné vyhodnocení zpětných hlášení je v případě tohoto druhu často značně komplikované. U starých i mladých jedinců jsou naprosto běžné změny hnízdišť, a to i několik sezón po sobě v různých směrech, jak nasvědčují naše i zahraniční výsledky. Maďarská mláďata hnízdí častěji v západní Evropě (Varga et al. 1996), na nízkou filopatii ukazují i data z Polska (Zielińska et al. 2007) a britských ostrovů (Wernham et al. 2002). Pravidelné jsou přesuny mezi jednotlivými hnízdišti v rámci jedné hnízdní sezony, a to až na vzdálenosti mnoha set kilometrů (např. Belgie – Ukrajina; Flamant in litt.). Z našich dat na

možnost tohoto posunu ukazuje čerstvý údaj z VDNM z května 2009 (viz výsledky – původ ptáků zastižených na území ČR). Díky rozsáhlému kroužkování došlo také ke změně týkající se nejstaršího známého jedince: údaj z Hudce a Štastného (2005) je již posunut na minimálně 19 let (P. Meininger in litt.).

Základní směr tahu naší populace na západ je zřejmý, a to na rozdíl např. od slovenské populace (více jak 15 hlášení z Itálie) a maďarské (přes 250 italských hlášení; Talamelli in litt.); v ČR nemáme z Itálie žádné hlášení. Zřejmý je rovněž dřívější odlet starých ptáků z hnízdišť, a to v průměru asi o 2 týdny (viz také Cepák et al. 2008). Přílet starých ptáků na letní shromaždiště nastává již od konce června (data z roku 2008 z Francie, Španělska i Anglie).

Otázkou je původ tohoročních ptáků, kteří byli u nás pozorováni pozdě na podzim. S největší pravděpodobností se bude jednat o ptáky vyhnízdilví u nás (viz např. nepravidelné hnízdění jednotlivého páru v Tovačově a pozdní pozorování na těžce lokalitě), důkaz zatím chybí. Dva případy uvedené ve třetím odstavci diskuse dokumentují jak nebývalý rozsah dat získávaných barevným kroužkováním, tak velkou mobilitu racka černohlavého. Ta byla koneckonců na počátku jeho nebývalé invaze do jižní, střední i západní Evropy.

PODĚKOVÁNÍ

Tento příspěvek by nemohl vzniknout bez mnoha desítek nadšenců, kteří neletují času ani peněz na to, aby mohli nasadit kroužky rackům černohlavým a později prohlížet desetitisíce nohou tohoto krásného a zajímavého druhu. Především jim patří náš dík za to, že jsme se dozvěděli mnoho netušených faktů o jeho životě včetně tahu. Zvláštní dík patří hlavním organizátorům barevného

značení racků černohlavých v Evropě, Renaudu Flamantovi z Belgie, který byl také hlavním organizátorem obou setkání zájemců o racka černohlavého ve francouzském Le Portel a španělském Cambrils. Renaud Flamant mj. zajistil (z velké části bezplatně) pro ČR barevné kroužky. Náš dík také patří recenzentům za řadu konkrétních připomínek, které podstatně pomohly zvýšit úroveň našeho příspěvku.

SUMMARY

The paper summarises ringing and recovery data obtained in the Mediterranean Gull (Larus melanocephalus) in the Czech Republic. Until May 2009, a total of 222 birds were ringed (177 juveniles and 45 adults). Colour rings were used in 116 of these juveniles and in 35 of the adults. At least one recovery was obtained in 81 individuals (i. e. 36%), with the figure for adults being 74% (Table 1). The total number of recoveries is 556, with birds coming from 14 European countries, mainly on the Atlantic coast (France 380, UK 81, Belgium 25, Poland 23, Portugal 11, Spain 10, Germany 7, Ireland 6, Hungary 5, The Netherlands 3, Switzerland 2, Serbia 2, Austria 1, and Slovakia 1, Figs. 1–8). Resightings of colour-ringed birds make up majority of the recoveries (more than 95%). The Czech Republic, together with Poland, Slovakia and Hungary, uses red rings with white symbols. With just one exception, all Czech birds were ringed at three permanent colonies: the Middle Reservoir of Nové Mlýny (Břeclav district, S Moravia, 48.52 N, 16.39 E), Chomoutov Lake (Olomouc district, C Moravia, 49°40' N 17°14' E) and Karviná Fishponds (Karviná district, N Moravia, 49°52' N 18°30'). See also Poprach et al. (2006).

Young birds (Fig. 1) leave their natal

sites at the end of July, they migrate westwards (sometimes south-westwards). The juveniles migrate quite fast, by the end of July they can be found several hundred kms from the place where they fledged. The following year they remain in the vicinity of the wintering area (in most cases), or they migrate together with adult birds back to the breeding grounds. An unusual case documents a long stay of a bird (ZRL2) at an inland wintering site near Madrid, Spain (9 November 2006 – 1 April 2007). The picture of occurrence of young birds in subsequent years is similar to that of direct migration, and the number of long-distance records increases (Fig. 2).

Adult birds depart about 2 weeks earlier than the young, in mid July. No long-distance recoveries from the southwest of the Iberian peninsula are available – the two most distant recoveries come from western and southern Ireland (Fig. 3). A higher number of recoveries comes from southern England. Another important feature is a shift of breeding sites to the southeast (Slovakia, Hungary), northwards to Poland and westwards to Belgium and/or France. Adult birds from the same breeding site (Karviná, 15 May 2005) can use different migration routes: a male (ZRJ2) migrated to Swansea, Wales, while the female from the same pair (ZRJ0) moved to Port d'Antifer (Seine-Maritime, France), a third specimen (ZRJ3) was seen at Chiemsee (Bavaria, Germany).

An extremely early arrival date is documented for one adult and one young (2Y) bird – both were recorded on the Labe River in eastern Bohemia in February. There are four cases documenting flyways of Mediterranean Gulls along the valleys of large rivers – 2× Rhine (Switzerland, Germany), 1× Danube (Austria) and 1× Loire (France) – Figs. 1–4.

Foreign-ringed birds recovered in the Czech Republic come from Poland (8), Slovakia (4), France (4), Belgium (2) and Hungary (2) – Fig. 5. Czech-ringed birds have been later found to breed in Poland (8 ad, 6 juv.), Belgium (2 ad, 8 juv.), Hungary (3 ad.), Serbia (1 ad.), Slovakia (1 ad.), France (2 juv.), Germany (2 juv.) and England (1 juv.) – Figs. 1–4. An interesting movement of three specimens is documented on Figs. 6–8. The specimen ringed as +2Y (Bruxelles 5T74602) at a breeding colony in Belgium in May 1994 (Fig. 7), later received the colour ring ZRJ8 at a breeding colony in Karviná in 2005 and was then recorded at the Chomoutov Lake in April 2009 – this is our oldest known bird, reaching the age of at least 16 years and 11 months.

LITERATURA

- Ardamatskaya T. 1999: Breeding sites of Mediterranean Gull *Larus melanocephalus* in the countries of the former Soviet Union. In: Meininger P., Hoogendoorn W., Flamant R. & Raavel P. (eds): Proceedings of the 1st International Mediterranean Gull Meeting, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 4–7 September 1998, pp. 19–24. *EcoNum*, Bailleul.
- Bekhuis J., Meininger P. & Rudenko A.G. 1997: Mediterranean Gull (*Larus melanocephalus*). In: Hagemeyer E. J. M. & Blair M. J. (eds): The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. *T. & A. D. Poyser*, London.
- Boldreghini P. & Santolini R. 1990: Mediterranean Gulls, *Larus melanocephalus*, marked with coloured rings. *Rivista Italiana di Ornitologia* 60: 216.
- Cepák J., Klvaňa P., Škopek J., Schröpfer L., Jelínek M., Hořák D., Formánek J. & Zárbynický J. (eds) 2008: Atlas migrace ptáků České republiky a Slovenska. *Aventinum*, Praha.
- Cramp S. (ed) 1983: The Birds of the Western

- Palaearctic. Vol. 3. Oxford University Press, Oxford.
- Edgeller M. L. 1996: First-year Mediterranean Gull with all-dark wings. *Dutch Birding* 18: 241–242.
- Flamant R., Meininger P. L., Goutner V., Karauz Er S. & Rudenko A. 2003: Monitoring of Mediterranean Gull *Larus melanocephalus* by means of colour ringing programmes in the Black Sea and north-eastern Mediterranean regions. *Bird Census News* 16: 57–62.
- Flegg J. J. M. & Cox C. J. 1975: Mortality in the Black-headed Gull. *Brit. Birds* 68: 437–449.
- Gergelj J., Žuljević A. & Sekereš O. 2005: Dinamika brojnosti parova i migracija crnoglavog galeba *Larus melanocephalus* sa kolonije na Paličkom jezeru. *Ciconia* 13: 122–127.
- Holling M. & Rare Breeding Birds Panel 2009: Rare breeding birds in the United Kingdom in 2006. *Brit. Birds* 102: 158–202.
- Hoogendoorn W. 1995: Black-headed Gulls *Larus ridibundus* and Mediterranean Gull *Larus melanocephalus* feeding in a field of sunflowers. *Alauda* 63: 77.
- Hudec K. & Štastný K. (eds) 2005: Fauna ČR. Ptáci 2. *Academia, Praha*.
- Hume R. A. 1976: The pattern of Mediterranean Gull records at Blackpill, West Glamorgan. *Brit. Birds* 69: 503–505.
- Charitonov S. P. 1986: Zalety beloščekich kraček i černogolovoj čajki v Moskovskuju oblast. *Ornitologija* 21: 142–143.
- Chytil J. 1999: The present status of Mediterranean Gull *Larus melanocephalus* in the Czech Republic, with notes on Slovakia. In: Meininger P., Hoogendoorn W., Flamant R. & Raevel P. (eds): Proceedings of the 1st International Mediterranean Gull Meeting, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 4–7 September 1998, pp. 39–40. *EcoNum, Bailleul*.
- Chytil J. 2000: Federace opět pospolu aneb společné hnízdění česko-slovenských racků černohlavých. *Ptačí svět* 7(3): 5.
- Chytil J. & Macháček P. 2000: Vývoj hnízdních populací rackovitých (Laridae) a rybákovitých (Sternidae) na nejnižnější Moravě. *Sylvia* 36: 113–126.
- Isenmann P. 1978: Note sur les stationnements de Larides sur la côte Atlantique du Maroc en Decembre 1976. *Bull. Inst. Sci. Rabat* 1978(2): 77–86.
- Meininger P. L. 1991: First results of the color ringing of the Mediterranean Gull in the Netherlands. *Limosa* 64: 173.
- Meininger P., Hoogendoorn W., Flamant R. & Raevel P. (eds) 1999: Proceedings of the 1st International Mediterranean Gull Meeting, Le Portel, Pas-de-Calais, France, 4–7 September 1998. *EcoNum, Bailleul*.
- Milbled T. & Apchain C. 1978: Nidification et migrations de la Mouette mélanocéphale (*Larus melanocephalus*) sur le littoral du nord de la France. *Alauda* 46: 235–256.
- Mitchell P. I., Newton S. F., Ratcliffe N. & Dunn T. E. 2006: Seabird populations of Britain and Ireland: the last 30 years. In: Boere G. C., Galbraith C. A. & Stoud D. A. (eds): Waterbirds Around World. *The Stationery Office, UK*.
- Paterson A. M. 1985: Unusual wing-tip pattern of third-year Mediterranean Gull. *Brit. Birds* 78: 195.
- Poot M. 2003: Offshore foraging of Mediterranean Gull *Larus melanocephalus* in Portugal during the winter. *Atlantic Seabirds* 5: 1–12.
- Poot M. & Flamant R. 2006: Numbers, behaviour and origin of Mediterranean Gull *Larus melanocephalus* wintering along the west coast of Southern Portugal. *Airo* 16: 13–22.
- Poprach K., Haluzík M. & Chytil J. 2006: Rozšíření a početnost hnízdní populace racka černohlavého (*Larus melanocephalus*) v České republice. *Sylvia* 42: 66–80.
- Poprach K., Haluzík M. & Chytil J. 2007: Hnízdní biologie, biometrie a ekologie racka černohlavého (*Larus melanocephalus*) v České republice. *Sylvia* 43: 88–108.
- Spina F. & Volponi S. 2008: Atlante della Migrazione degli Uccelli in Italia. 1. non-Passeriformes. *Ministero dell' Ambiente e della Tutela del Territorio e del Mare, Istituto Superiore per la Protezione e la Ricerca Ambientale (ISPRA). Tipografia SCR-Roma*.
- Sterbetz I. 1984: The feeding ecology of the Mediterranean Gull (*Larus melanocephalus*). *Puszta* 2(11): 61–64.
- Svetlík J. & Áč P. 1997: Nesting of the

- Mediterranean Gull (*Larus melanocephalus*) in Slovakia and in the Central Europe. *Folia Zool.* 46: 117–123.
- Taverner J. H. 1976: Voice, behaviour and display of Mediterranean Gulls. *Brit. Birds* 69: 4–8.
- Varga L., Veprik R., Gergely J., Széll A., Csihar L. & Staudinger I. 1996: A magyar szerencsensírállyal (*Larus melanocephalus*) gyűrűzési program első eredményei. *Tűzok 1*: 116–123.
- Vavřík M. 1996: Pozorování dlouhokřídlých v České republice v roce 1995 s doplňky a poznámkami k výskytu v západní Palearctidě. *Zprávy Skupiny pro výzkum dlouhokřídlých* 3: 7–8.
- Wernham C. V., Toms M. P., Marchant J. H., Clark J. A., Siriwardena G. M. & Baillie S. R. (eds) 2002: The Migration Atlas: Movements of the Birds of Britain and Ireland. *T. & A. D. Poyser, London*.
- Wetlands International 2006: Waterbird Population Estimates – fourth edition. *Wetlands International, Wageningen*.
- Yesou P., Fouquet M. & Girard O. 1994: Mediterranean Gull breeding in its first year. *Dutch Birding* 16: 60–61.
- Zielińska M., Zieliński P., Kolodziejczyk P., Szewczyk P. & Betleja J. 2007: Expansion of the Mediterranean Gull *Larus melanocephalus* in Poland. *J. Ornithol.* 148: 543–548.
- Zubakin V. A. & Charitonov S. P. 1983: Zalet černogolovoj čajki v Moskovskuju oblast. *Ornitologija* 18: 167.

Došlo 23. července 2009, přijato 11. února 2010.

Received 23 July 2009; accepted 11 February 2010.

Editor: P. Procházka